

عنوان مقاله: سرمایه اجتماعی در شبکه های اجتماعی مجازی

نویسنده: غلامعباس توسلی، امرالله امانی کلاریجانی

منبع: مجله مدیریت فرهنگی سال ششم شماره هفدهم پاییز ۱۳۹۱

صص ۵۵-۷۰

مقدمه

- سرمای اجتماعی اگرچه مفهومی نوین و نوپا در عرصه مطالعات اجتماعی است، اما این مفهوم ریشه در روابط نوع بشر دارد. امروزه این امر مسلم است که رسیدن به توسعه جامعه مدنی، معیارهای جهان شمول و بستر مناسب برای زیست اجتماعی تنها با وجود سرمایه اجتماعی شکل می گیرد. سرمایه اجتماعی از طریق جرین های اطلاع رسانی مثل آموزش مربوط به مشاغل، تبادل عقاید تبادل اطلاعات هنجارهای مربوط به معاملات در شبکه های اجتماعی، مشارکت های مردمی، گروه های خود یاری، روحیه جمع گرایی در برار فرد گرایی و نوع دوستی شکل می گیرد. سرمایه اجتماعی در بین گروه های دوستی، همسایگان، هم مسلکان، هم مدرسه ای هاف اعضا کلپ های ورزشی و ... قابل مشاهده است.

توسعه جامعه مدنی، معیارهای جهان شمول
و بستر مناسب برای زیست اجتماعی

- در کل می توان سرمایه اجتماعی را زیر بنا و زمینه ساز اصلی فرایند مدرنیزاسیون دانستف پس به دلیل قرار داشتن کشور ما در حالت گذار و ضرورت برنامه ریزی های همه جانبه به منظور دستیابی به توسعه پایدار و عبور از حالت گذارد و رسیدن به یک ثبات نسبی و واقعی، شناخت میزان و نوع سرمایه اجتماعی و به کار گیری عواملی که سبب افزایش این متغیر اجتماعی می شود، لازم است.

**یک ثبات نسبی و واقعی،
شناخت میزان و نوع سرمایه
اجتماع**

بیان مساله

- روابط اجتماعی هسته اصلی جامعه محسوب می گردد و موجب می شود کنشگران با گسترش پیوندهای خود، کنش هی خود را در جامعه تسهیل نمایند و از این طریق به اهداف خود دست یابند. همه افراد در جامعه به نوعی در تلاش برای برقراری ارتباط با دیگران می باشند تا مبادلات خود را در زمینه های مختلف سرعت دهند.

روابط اجتماعی هسته اصلی جامعه
محسوب می گردد

- علاوه بر جامعه در سطح کلان که تعاملات گسترده ای را در خود جای می دهد، اجماع کوچک تری به عنوان «**اجماع شبکه ای**» مطرح می شود که شبکه روابط غیر رسمی فرد است. روابط و پیوندهای اجتماعی بنابر نظریه تحلیل شبکه به عنوان سرمایه اجتماعی و دارایی فرد محسوب می شود و فرد از طریق آن می تواند به مابع و حمایت های موجود در این پیوندها دست یابد (باستانی و صالحی ۱۳۸۶، ۶۴)

**سرمایه اجتماعی و دارایی
فرد**

- یکی از این اجتماعات شبکه ای، **شبکه های اجتماعی مجازی** است. شبکه های اجتماعی مجازی نیز مفهوم جدیدی است که امروزه به همان سادگی مفهوم اجتماعات واقعی به کار می رود. مفهوم اجتماعات مجازی ابتدا در سال ۱۹۹۳ توسط رینگولد، به عنوان گروه اجتماعی موجود در محیط اینترنت که مردم از طریق آن با یکدیگر بحث می کنند، مطرح شد. در واقع اجتماعات مجازی فضایی است که اعضای آن درباره یک موضوع از طریق ارسال پیام گردهم می آیند که در آن تلاش می شود که مکان های فیزیکی را به خوبی ارتباطات رو در رو مدل سازی کند و در آن افراد، نه فقط به اطلاعات بلکه به دیگر افراد برای گفتگو، بحث و تبادل نظر دسترسی دارند.

**مکان های فیزیکی را به خوبی ارتباطات رو در رو
مدل سازی کند**

- با توجه به این که در این شبکه ها اطلاعات و ارتباطات بین افراد مهم ترین هدف و شاخصه به حساب می آید، در نتیجه شناخت و بررسی سرمایه اجتماعی بین اعضای این شبکه های مجازی مهم و ضروری به نظر می رسد. سرمایه اجتماعی که دسترسی اعضای شبکه را به منابع و حمایت های موجود در شبکه تسهیل نموده و شرایط ارتباطات بین آنها را بهتر فراهم می کند. در نتیجه در این تحقیق بر آنیم تا دریابیم وضعیت سرمایه اجتماعی این شبکه های مجازی چگونه بوده و چه متغیر های اجتماعی می تواند بر این سرمایه اجتماعی تاثیر گذار باشد.

شناخت و بررسی سرمایه اجتماعی

فرضیه های تحقیق

- فرضیات این تحقیق بر **اساس تئوری ولمن** طراحی گشته و قصد داریم که تئری تحلیل شبکه او را در جامعه آماری خود مورد سنجش و ارزیابی قرار دهیم فرضیات تئوری ولمن و این تحقیق به شرح ذیل است:
- (۱) بین اندازه شبکه میزان حمایت و دسترسی به منابع موجود رابطه وجود دارد.
- (۲) بین تراکم شبکه و میزان حمایت و دسترسی به منابع موجود رابطه وجود دارد
- (۳) بین قوت ارتباط در شبکه و میزان حمایت و دسترسی به منابع موجود رابطه وجود دارد
- (۴) بین میزان تجانس یا نزدیکی در شبکه و میزان حمایت و دسترسی به منابع موجود رابطه وجود دارد.

مبانی نظریه تحقیق

- در سالهای اخیر، **اصطلاح سرمایه اجتماعی** به طور گسترده در مباحث علوم اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مورد استفاده قرار گرفته است. این مفهوم چندبعدی بوده و به مفاهیم مختلفی اطلاق می شود دیدگاه و مباحث نظری مختلفی اطلاق می شود. دیدگاه و مباحث نظری مختلفی در مورد جنبه های مختلف این مفهوم مطرح شده است که هر کدام یک یا چند بعد این مفهوم را مورد مطالعه قرار می دهند.

- نظریه پردازان مختلفی در مورد سرمایه اجتماعی به بحث و نظر پرداخته اند که عمده ترین آنها بوردیو، کلینف پاتنام و فوکویاما می باشد که ضمن ارائه نظرات هر کدام از آنها، سرمایه اجتماعی از دیدگاه شبکه هم مورد بررسی قرار گرفت.

- در دیدگاه شبکه، سرمایه اجتماعی روابط و پیوندها می باشد. در مجموع می توان گفت در مورد سرمایه اجتماعی با توجه به سطح بازگشت بازده به فرد یا گروه دو دیدگاه مطرح است که انعکاس دهنده این دو سطح فردی و جمعی یا گروهی می باشد. طبق این تقسیم بندی می توان گفت که سرمایه اجتماعی از نظر بوردیو، کلمن، پاتنام و فوکویاما در سطح گروهی مطرح می شود که در آن صورت سرمایه اجتماعی شامل روابط اعتماد، هنجارها، مشارکت و ... می باشد..

روابط و پیوندها

- اما از نظر دیدگاه تحلیل شبکه، سرمایه اجتماعی تنها در سطح رابطه ای فردی مطرح می باشد و به شبکه روابط، حمایت ها و منابع در دسترس اطلاق می گردد. این نوع سرمایه اجتماعی که سرمایه اجتماعی شبکه نام دارد. بر منابع ابزاری و حمایتی متنوع و موجود در شبکه یا سرمایه گاری افراد در روابط اجتماعی و دستیابی به پیوندهای اجتماعی مختلف به دست می آید متمرکز می باشد

- به عبارت دیگر دیدگاه اول تمرکزش بر استفاده از سرمایه اجتماعی به وسیله افراد است و این که افراد چگونه به منابع حای گرفته در شبکه ها دست می یابند و از آن برای به دست آوردن سود و بازده در کنش های ابزاری (یافتن شغل بهتر) و محافظت از بازده در کنش اظهاری استفاده می کنند. این نوع سرمایه به عنوان سرمایه اجتماعی شبکه مطرح می باشد.

نقطه تمرکز تحلیل در این دیدگاه عبارتند از:

- (۱) چگونگی سرمایه گذاری افراد در روابط اجتماعی
- (۲) چگونگی در اختیار گرفتن منابع جای گرفته در این روابط، توسط افراد جهت کسب سود
- دیدگاه دیگر به استفاده از سرمایه اجتماعی در سطح گروه توجه دارد و علاقه اصلی آن بررسی عناصر و فرایند تولید و حفظ دارایی جمعی است. علاقه دیگرش این است که چگونه هنجارها و اعتماد مثل دارایی های دیگر (قوانین، اقتدار) در تولید و حفظ دارایی جمعی نقش دارند.

به طور کلی نقطه تمرکز این دیدگاه عبارتند از:

- (۱) چگونه گروهی مشخص سرمایه اجتماعی را به عنوان دارایی جمعی توسعه داده و حفظ می کند؟
- (۲) چگونه دارایی جمعی، می تواند شرایط زندگی افراد را بهبود می بخشد (لین، ۱۹۹۹، ۳۱-۳۲)
- در سرمایه اجتماعی شبکه، سرمایه اجتماعی کالایی فردی است و به سرمایه گذری افراد در روابط اجتماعی و در اختیار گذاشتن منابع موجود در این روابط برای کسب سود و بازده مورد انتظار اطلاق می گردد. اما در سطح گروهی، سرمایه اجتماعی به صورت یک کالا و دارایی جمعی نمود می یابد. مثلاً در انسجام محله ای، کنش جمعی و غیره طبق جدول شماره ۱ می توان گفت که سرمایه اجتماعی از نظر بوردیو، کلمن، پاتنام و فوکویاما در سطح گروهی مطرح می شود که در آن صورت سرمایه اجتماعی شامل روابط، اعتماد، هنجارها، مشارکت و ... می باشد.

- اما از ظنر تحلیل شبکه، سرمایه اجتماعی تنها در سطح رابطه ای - فردی مطرح می شود و به شبکه روابط حمایت ها و منابع در دسترس اطلاق می گردد. این نوع سرمایه اجتماعی که سرمایه اجتماعی شبکه یا نام دارد، بر منابع ابزاری و حمایتی متنوع و موجود در شبکه که با سرمایه گذاری افراد در روابط اجتماعی و دستیابی به پیوندهای اجتماعی به دست می آید متمرکز است . در این پژوهش نیز سرمایه اجتماعی با استفاده از رویکرد شبکه اجتماعی و به عنوان سرمایه اجتماعی شبکه مورد بررسی قرار گرفته است.

**دستیابی به پیوندهای
اجتماعی**

- در جدول پیش رو عناصر به طور اجمالی دیدگاه های مطرح سرمایه اجتماعی، مورد مشاهده و بررسی قرار می گیرد.

جدول ۱: نگرش‌های مطرح سرمایه اجتماعی

محور / محققین	تعریف سرمایه اجتماعی	سطح تحلیل	هدف
بورديو	مجموعه منابع بالفعل و بالقوه‌ای که با عضویت در شبکه پایداری از روابط، در دسترس فرد قرار می‌گیرد و خدمات متقابل را میسر می‌سازد.	فردی	سرمایه اقتصادی
کلمن	جنبه‌هایی از ساختار اجتماعی که کنشگران از آن‌ها به عنوان منبعی برای رسیدن به منافع شان استفاده می‌کنند.	فردی - گروهی	سرمایه انسانی
جانتان ترنر	نیروهایی که پتانسیل توسعه اقتصادی در یک جامعه را با ایجاد و تقویت روابط اجتماعی و الگوهای سازماندهی و اجتماعی افزایش می‌دهند. این نیروها در سطوح تحلیل خرد، میانه و کلان کار می‌کنند.	فردی - گروهی	توسعه اقتصادی
پاتنام	اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی که همکاری و مشارکت را برای منافع متقابل تسهیل می‌کند	گروهی	توسعه سیاسی و دموکراسی
فوکویاما	اشتراک اعضای گروه در مجموعه‌ای از هنجارها یا ارزش‌های غیررسمی جا افتاده	گروهی	توسعه اقتصادی
تحلیل شبکه	سرمایه‌گذاری در روابط توسط افراد و دستیابی به پیوندهای اجتماعی مختلف که دسترسی به منابع حمایتی و ابزاری متنوعی را فراهم می‌آورد	فردی	منابع ابزاری و حمایتی متنوع

منبع: (لین، ۱۹۹۹: ۲۹)

چهارچوب نظری تحقیق

- در سال ۱۹۷۰ با ظهور دیدگاه شبکه، جامعه به عنوان شبکه مورد بررسی قرار گرفت و مطالعه همسایگی و هم محله ای به مطالعه فرا محلی و فرامرزی نامحدود تغییر یافته است. بر اساس این دیدگاه، جامعه وجود دارد ولی محدود به همسایگی و محله های نمی شود..

مطالعه فرا محلی و
فرامرزی نامحدود

- دیدگاه شبکه در مقایسه با سایر دیدگاه های تحلیلی، جامعه را از همسایگی مجزا می کند و روش مفیدی برای مطالعه جامعه بدون محدود کردن آن به نواحی و محله ها است. گسترش وسایل حمل و نقل و فن آوری ارتباطی جدید مثل اینترنت، ماهواره و ... باعث شد که ارتباطات از چهارچوب محل زندگی افراد فراتر برود. بنابراین بر اساس این دیدگاه، جامعه از بین نرفته، بلکه رها شده است و باید به عنوان **شبکه فردی** مورد بررسی قرار گیرد

- طرفداران نظریه شبکه بر این باورند که وجود شبکه های اجتماعی به صورت حائلی در مقابل فشارزای درونی عمل می کنند. به نحوی که با فراهم آوردن حمایت های عاطفی، دوستی ها و فرصت هایی برای اعمال اجتماعی عنی دار در قالب سرمایه اجتماعی اثر بسیار مهم و موثری بر عزت نفس افراد و افزایش توان مقابله با مشکلات و افسردگی ها دارد و در نهایت به احساس سلامت روان افراد جامعه منجر می شود (کارلین، ۲۰۰۰، ۱۰۸)

**فراهم آوردن حمایت های
عاطفی، دوستی ها و فرصت ها**

- به نظر آن ها، شبکه های اجتماعی نوعی سرمایه اجتماعی برای کارکنان فراهم می آورند. و در واقع در این شبکه ها از حمایت، اعتماد و روابط عاطفی با سایر افراد برخوردار می شوند. دیدگاه شبکه در سرمایه اجتماعی بر اهمیت **روابط افقی و عمودی** بین مردم در قالب انجمن ها و گروه ها اجتماعی تاکید دارد.

- بر اساس مباحث نظری می توان گفت که در صورت وجود سرمایه اجتماعی، افراد در قالب هنجارها و پیوندهای اجتماعی موجود در تعاملات اجتماعی، قابلیت های خود را افزایش می دهند و در ضمن به دست آوردن امکان کنترل زندگی خود، از حمایت های اجتماعی شبکه های ارتباطی خود برخوردار می شوند. اما قدرت کنار آمدن آن ها با فشار های ناشی از فعالیت ها و روابط افزایش می یابد و نه به لحاظ روانی از آرامش و آسایش مطلوبی برخوردار خواهند شد.

**هنجارها و پیوندهای
اجتماعی موجود**

- به عبارت دیگر، وجود سرمایه اجتماعی رسمی و غیر رسمی اثرات فشارهای زندگی مانند تامین هزینه های سنگین زندگی مقابله با حوادث طبیعی و غیر طبیعی را با افزایش حمایت های اجتماعی عاطفی و روانی کاهش می دهد و احساس امنیت را نیز در افراد تقویت می کند (کارلین، ۲۰۰۰، ۱۰۹)

**حمایت های اجتماعی
عاطفی و روانی**

- به طور کلی دیدگاه شبکه نسبت به سایر گزارش های نظری و مطالعاتی مربوط به جامعه دارای سه امتیاز است.

- (۱) از این فرض که افراد لزوماً با همسایه ها و گزاره های خویشاوندی یا سایر همبستگی های محدود در کنش متقابل هستند اجتناب می کند و این امکان را فراهم می سازد که طیف وسیعی از روابط در همه جا و با مسئول کردن همه افراد که این روابط را شکل می دهند، مورد مطالعه قرار گیرند. **این دیدگاه ضد همسایگی و ضد مجاورت نیست**، بلکه مجاورت مسکونی را تنها یک بعد از جامعه می داند.

- (۲) قابلیت آن برای مطالعه پیوند ها و ارتباطات در همه مقیاس ها از روابط بین فردی تا نظام های کلان بسیار زیاد است و امکان تحلیل ارتباطات زندگی روزمره را در بطن تغییرات اجتماعی عظیم میسر می سازد.
- (۳) این دیدگاه مجموعه ای از روش های کمی و کیفی را برای فم توصیف، تحلیل، ترکیب، ساختار و عملکرد شبکه های فردی را فراهم می کند (کامران و ارشادی، ۱۳۸۸، ۴۳)

مطالعه پیوند ها و ارتباطات

- از مهم ترین نظریه پردازان این دیدگاه ولمن است ولمن معتقد است مسئله اصلی در دیدگاه شبکه روابط است و واحدهای تشکیل دهنده ساخت جامعه، شبکه های تعاملی هستند. ساخت اجتماعی به عنوان یک شبکه از «اعضای شبکه» و مجموعه ای از «پیوندها» که افراد ف کنشگران و گروه ها را به هم متصل می سازد، تشکیل شده است. اعضای شبکه ها می توانند افراد، گروه ها، نهاد ها و موجودیت های حقوقی و یا سازمان ها و ... باشند (ولمن، ۱۹۹۸ به نقل از باستانی و صالحی ۱۳۸۶، ۴۹) بلوک های اصلی شبکه «ارتباط» هستند و دیدگاه شبکه با مطالعه روابط اجتماعی موجود بین مجموعه ای از افراد، به تحلیل ساخت اجتماعی می پردازد و ضمن اینکه به کل ساخت توجه می کند ف الگوی روابط موجود در ساخت را نیز مورد توجه قرار می دهد.

تحلیل ساخت اجتماعی

- بنابراین نقطه تمرکز دیدگاه شبکه ای آن است که به جای تاکید بر کنشگران ویژگی های فردی شان به عنوان واحد تحلیل، به ساختار روابط کنشگران توجه می کند (کارتوسی ۲۰۰۴، ۱ به نقل از باستانی و صالحی، ۱۳۸۶؛ ۶۸) پیوندها و روابط که بحث اصلی دیدگاه شبکه است. به عنوان سرمایه اجتماعی محسوب می شود. محققان دیدگاه شبکه خصوصیات شبکه را در سه بعد طبقه بندی می کند:

3

- ۱- خصوصیات ساختی، اندازه، تراکم و ترکیب
- ۲- خصوصیات تعاملی: شیوه تماس، فراوانی تماس، دوام رابطه و صمیمیت
- ۳- خصوصیات کارکردی: انواع حمایت (باستانی و صالحی، ۱۳۸۶، ۸۶)

- یکی از اعضای اصلی دیدگاه شبکه ولمن است ولمن معتقد است بهترین روش برای مطالعه ساختار اجتماعی مطالعه روابط بین اعضای آن ساختار است. تحلیل گر ساختاری به دنبال شناسایی ساختارهای عمیق است. او می کوشد نشان دهد که چگونه ساختارهای شبکه ایف رفتارها را تحت تاثیر قرار می دهد. به همین جهت ولمن مدعی است که تحلیل شبکه یک ابزار فکری اساسی در مطالعه ساخت های اجتماعی است (چلبی، ۱۳۸۵، ۶۰)

• **ولمن** معتقد است الگوهای پیوند بین اعضای شبکه هم نوعی فرصت است و هم نوعی محدودیت زیرا این الگوها و میزان دسترسی افراد به منابعی نظیر اطلاعات، ثروت و قدرت اثر دارند. از نظر او، نظام اجتماعی به صورت شبکه ای از روابط به هم وابسته است که در آن افراد دسترسی یکسانی به منابع کمیاب ندارند. از این محقق اجتماعی باید در تبیین رفتار به توزیع فرصت ها توجه کند. یعنی دسترسی نابرابر به منابعی مثل اطلاعات ثروت نفوذ و دسترسی افراد به منابع (شارع پور، ۱۳۸۸، ۱۷۰)

**هم نوعی فرصت است و هم نوعی
محدودیت**

- ولمن معتد است در عصر حاضر نوعی تشویش و نگرانی د رمورد اجتماع وجود دارد و در دنیای مدرن افراد همواره در این هراس بوده اند که مبادا اجتماع آن ها را طرد کند و با تنهایی و بیگانگی مواجهه شوند بخش عمده این نگرانی از نوع تفکر و ادراک خاص این دوران نشات می گیرد.

نوع تفکر و ادراک خاص

- ولمن به مدل برای تبیین ماهیت اجتماع با توجه به شرایط جدید در دوران مدرن ارائه کرده است.

- وی بر اساس این پرسش که اجتماع در دوران مدرن چگونه است. **سه سوال و سه پاسخ** ارائه می دهد:
- آیا اجتماعات در دوران مدرن از بین رفته اند؟

مدل اجتماع گمشده

- آیا اجتماعات تراکم همگنی و انسجام سنتی شان را حفظ کرده اند؟

مدل اجتماع حفظ شده

- آیا اجتماعات به شبکه های کمتر محلی با بافت پراکنده تر، ناهمگن تر و کمتر منسجم تغییر شکل یافته اند؟

مدل اجتماع آزاد شده

• **الف) مدل اجتماع گم شده:** طبق این مدل، اجتماعات در نتیجه تغییرات عظیم و گسترده از بین رفته اند و به دلیل تغییرات عظیم مثل شهرنشینی، صنعتی شدن، سرمایه داری، بوروکراسی، جهانی شدن و توسعه تکنولوژی های ارتباطی. نوع زندگی افراد تغییر کرده و افراد در دنیای مدرن و در شهرها، روابط شان غیر شخصی، زودگذر و ضعیف شده است. وبر، مارکس، انگلس، دورکیم، پارک و ورث از طرفداران این مدل هستند (ولمن، ۱۹۹۹، به نقل از افروز، ۱۳۷۸)

• **در این مدل اندازه شبکه های اجتماع شخصی کوچک است.** شدت روابط ضعیف و اغلب از نوع آشنایی است. درصد خویشاوندان و همسایگان در آن پایین است و این موضوع ناشی از تضعیف شدید الزامات فضای و اجتماعی است. در این مدل به دلیل داوطلبانه بودن روابط، روابط با دوستان بالا است، اما این روابط در زمینه های چندگانه نیست لذا این افراد در زمینه های متفاوت مثل کار یا تفریح دارای دوستان مجزا هستند.

- دوستان با یکدیگر رابطه زیادی ندارند و یکدیگر را کمتر می شناسد. به همین دلیل تراکم در این شبکه ها پایین است. **انواع تماس های شایع یعنی تماس چهره به چهره و تلفنی نیز پایین است.** به علت این که تعداد پیوندهای ضعیف زیاد است و ناهمگنی در آن بالا است (ولمن و پوتر، ۱۹۹۹ به نقل از ایمانی ۱۳۸۶)

(ب) مدل اجتماع حفظ شده

هربرت گنز

- این مدل نشان می دهد که اجتماعات به طور منسجم و متراکم به همان صوترت که در اجتماعات سنتی و کوچک وجود داشتند، هنوز هم منبع مهم تامین حمایت و معاشرت هستند و تغییرات عظیم اجتماعی توانسته است. بر پیوندها و ارتباطات اجتماعی افراد در دوران مدرن تاثیر منفی بگذارد. در این جا اجتماع را می توان در ملیت ها مشاهده کرد. هربرت گنز را می توان در زمره طرفداران این مدل دانست.

- در این مدل اندازه شبکه بگر است نوع روابط قوی و در زمینه های چند گانه است. روابط داوطلبانه به علت الزامات فضایی و اجتماعی پایین است. تراکم در شبکه به علت این که خویشاوندان و همسایگان با یکدیگر ارتباط دارند و یکدیگر را می شناسند، بالا است بیشتر تماس ها، تماس چهره به چهره است و به شکل گروهی انجام می شود. در این مدل به علت وجود زیاد پیوندهای قوی روابط اعضاء شبکه همگن است و حمایت اجتماعی در سطح بالا قرار دارد.

**الزامات فضایی و اجتماعی
پایین**

چ) مدل اجتماع رها شده

- این مدل که در واقع رویکرد تحلیل شبکه می باشد . معتقد است که روابط در شهرها در دنیای مدرن ، نه کاملاً از بین رفته (اجتماع گم شده) و نه شکل روستایی و محله ای دارد (اجتماع حفظ شده) بلکه حالت پخش و پراکنده ای دارد و همسایگی کمتر در آن دیده می شود. این مدل اگر چه از اهمیت پیوندهای اولیه و همسایگی حمایت می کند، اما معتقد است که بیشتر پیوندها امروزه جایگزین انسجامات متراکم و انبوه و شدیداً مرزبندی شده گردیده است در اجتماع رها شده افراد در گروه های چندگانه و بر مبنای علاقه خود عضویت دارند.

- دیدگاه تحلیل شبکه با این **رویکرد به اجتماع** می پردازد و معتقد است که اجتماع هرگز از بین نرفته بلکه تغییر کرده و از حالت همسایگی و محله یا به شکل فرامرزی پراکنده متراکم و کمتر مرزبندی شده تغییر شکل یافته و تغییرات عظیم اجتماعی تنها توانسته اند تغییراتی در الگو و ساختار روابط ایجاد نمایند و نه این که آن را کاملاً از بین ببرند (ولمن، ۱۹۹۹، به نقل از افروز، ۱۳۸۸)

- در این مدل اندازه شبکه اجتماع شخصی بزرگ شدت رابطه در شبکه قوی و بیشتر با دوستان است. درگیری فرد با خویشاوندان و همسایگان در سطح پایین است و این به دلیل ضعیف شدن الزامات قضایی و اجتماعی است. افراد در این مدل اجتماع روابطشان را داوطلبانه انتخاب می کنند و در آن ها میزان دوستی بالا است و افراد در زمینه های متفاوت اجتماعی دوستان زیادی دارند، اما با وجود این که روابط با دوستان در زمینه های متفاوت است این روابط کمتر چندگانه است.

زمینه های متفاوت اجتماعی

- تراکم در این مدل به نسبت در مدل قبلی به علت این که بعضی از دوستان یکدیگر را می شناسند و و یا یکدیگر ارتباط دارند، در سطح متوسطی است. در این مدل تماس ها بیشتر از نوع تماس تلفنی است و تعداد تماس چهره به چهره پایین است و حمایت اجتماعی در این مدل در مقایسه با دو مدل قبلی متوسط است (ولمن، ۱۹۹۹، به نقل از افروز، ۱۳۸۸)

**تعداد تماس چهره به
چهره پایین است**

جمع بندی مبانی نظری

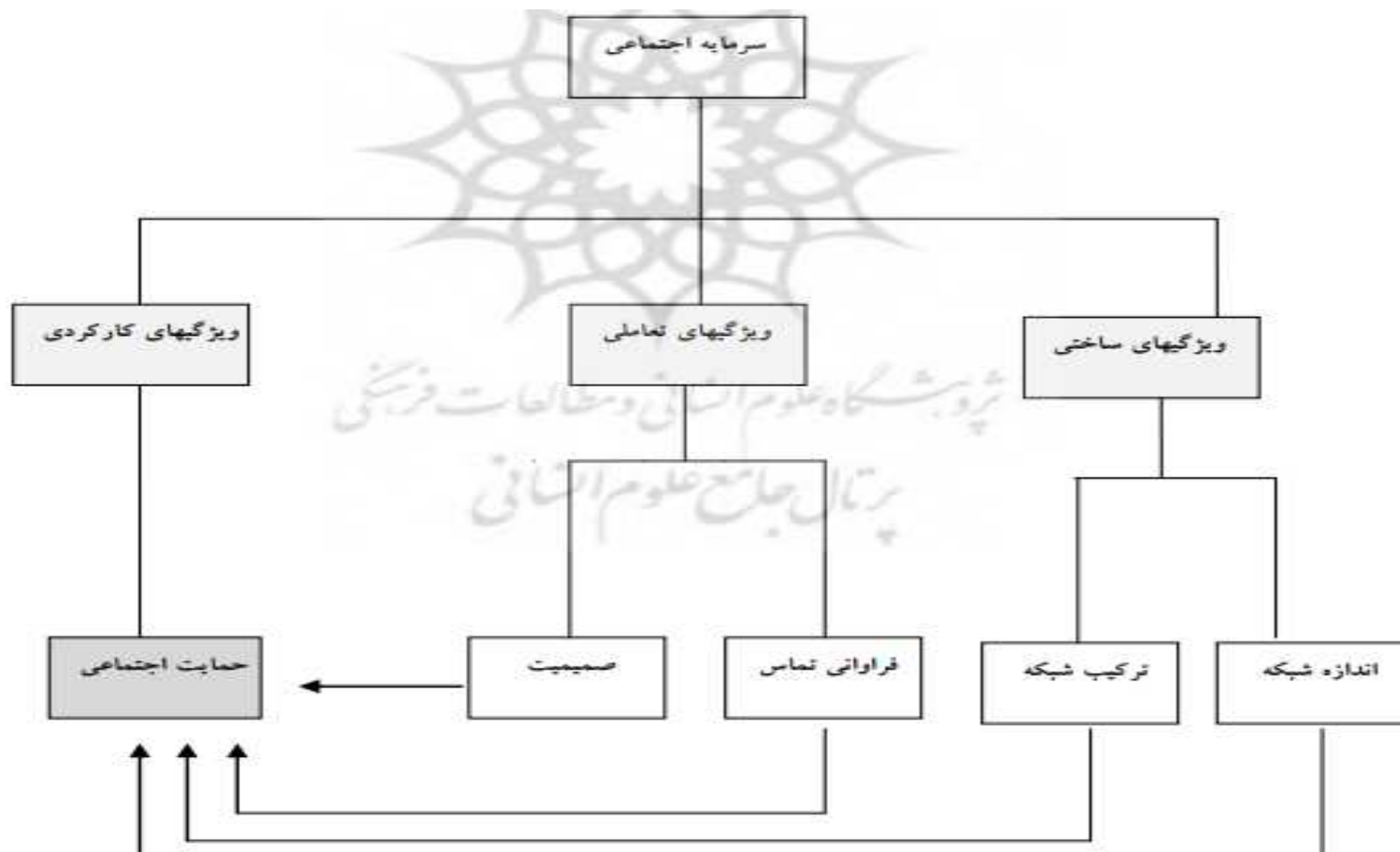
- در این پژوهش منظور از سرمایه اجتماعی، سرمایه اجتماعی شبکه می باشد که میزان رابطه فرد با افراد مختلف و انواع حمایت هایی که از طریق این پیوندها و روابط در دسترس فرد قرار می گیرد مورد نظر می باشد.

روش شناسی تحقیق

- تحقیق حاضر با روش کتابخانه ای- پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه انجام گرفت. جامعه آماری این تحقیق، کلیه اعضای شبکه های اجتماعی مجازی است. در این پژوهش، روش نمونه گیری روش غیر احتمالی گلوله برفی است. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران محاسبه گردیده و ۳۸۶ نفر انتخاب شده است. تجزیه و تحلیل آماری آن از طریق نرم افزار spss انجام گرفته است و در قالب تجزیه و تحلیل تک متغیره دو متغیره و چند متغیره مورد بررسی قرار گرفته است.

روش کتابخانه ای-
پیمایشی

نمودار ۱: مدل نظری سرمایه اجتماعی در تحقیق

نحوه سنجش سرمایه اجتماعی

- **سرمایه اجتماعی شبکه:** سرمایه اجتماعی شبکه بر منابع ابزاری و حمایتی موجود در شبکه ها از طریق دستیابی به پیوندهای اجتماعی در دسترس فرد قرار می گیرد و از این طریق فرد می تواند به طیف وسیعی از حمایت های گوناگونی دسترسی یابد، اطلاق م گردد.

- سرمایه اجتماعی در سه بعد ویژگی های ساختی، ویژگی های تعاملی و ویژگی های کارکردی شبکه مورد بررسی قرار گرفته است. در بعد ساختی سرمایه اجتماعی شبکه، اندازه شبکه و ترکیب شبکه مطرح می شود که شاخص های این بعد می باشد. منظور از اندازه شبکه تعداد افرادی است که فرد به طور غیر رسمی در شبکه روابط خود با آن ها در تعامل و ارتباط است. منظور از ترکیب شبکه، نسبت های مختلف هر یک از اعضا در شبکه فردی می باشد که این متغیر از تعداد خویشاوندان دور و نزدیک دوستان همسایگان و همکاران ساخته شده است.

**ویژگی های ساختی، ویژگی های تعاملی و
ویژگی های کارکردی**

- در بعد تعاملی سرمایه اجتماعی شبکه فراوانی تماس افراد، شیوه تماس آنها با هم و صمیمیت در رابطه به عنوان شاخص ها و موله های این بعد مطرح می باشند. منظور از فراوانی تماس، دفعات ارتباطی است که افراد با هر یک از اعضای شبکه خود دارند و این که هر چند وقت یک بار با آن ها در تماس و ارتباط می باشند.

- منظور از شیوه تماس، **روش برقراری ارتباط با اعضای شبکه** می باشد که شیوه های تماس مانند رودر رو، حضوری، تلفنی، نامه و اینترنت می تواند باشد. البته در شبکه های اجتماعی مجازی شیوه های تماس به شکل ایمیل یا پیام، چت کامنت یا دیدگاه، لایک یا دوست داشتن و نظر دادن در وبلاگ ها می باشد.

- در بعد کارکردی سرمایه اجتماعی شبکه، حمایت های دریافتی از اعضای شبکه و ارائه حمایت به آن ها در قالب **شش نوع حمایت** شامل حمایت مالی، عاطفی، مشورتی، مصاحبتی، عملی و اطلاعاتی می باشد.

• **متغیرهای مستقل** این تحقیق نیز احساس یگانگی اجتماعی سیاسی، احساس امنیت اجتماعی، احساس ی هنجاری اجتماعی، احساس محرومیت نسبی، نوع تعامل اجتماعی (تعامل اظهاری در برابر تعامل ابزاری) نوع جهت گیری کنشی (عام گرایی در برابر خاص گرایی) و گرایش به رفتارهای مذهبی جمعی است.

• **متغیرهای زمینه ای یا پایه ای** این تحقیق شامل پایگاه اقتصادی اجتماعی، جنسیت، تحصیلات سن و ... است.

ویژگی های کلی افراد مورد مطالعه

- از ۴۰۰ نفر پساخگو حدود ۲۱۷ نفر (حدود ۵۴/۳ درصد) مرد و ۱۸۳ نفر (۴۵/۸ درصد) زن هستند. مینگین سنی پاسخ گویان ۲۵ سال است. بیشتر پاسخ گویان (۷۰/۵ درصد) مجرد هستند. از ظنر وضعیت شغلی حدود ۳۷/۵ درصد پاسخ گویان شاغل، ۵۳/۵ درصد در حال تحصیل، ۳/۳ درصد بیکار فصری و ۳/۳ درصد بیکار درصد بیکار دایم می باشند. از لحاظ وضعیت سکونت حدود ۶۷/۳ درصد ساکن تهران و ۳۲/۵ درصد ساکن شهرستان می باشند. از لحاظ نوع عضویت در شبکه های اجتماعی مجازی حدود ۶۲/۸ درصد پاسخ گویان عضو شبکه اجتماعی فیس بوک، ۲۱/۵ درصد عضو ایرانویچ ۷ درصد عضو کلوف ۶/۵ درصد عضو تویتر و تنها ۲/۳ درصد عضو سایر شبکه های فارسی زبان می باشند.

یافته های تحقیق بعد ساختی. اندازه شبکه

- در **سنجش اندازه شبکه** از پاسخ گویان سوال گردید که در شبکه های مجازی که عضو آن هستید با چه کسانی ارتباط دارید و مطابق با تئوری ولمن ۶ دسته از افراد را به عنوان کسانی که در یک شبکه فرد یا عضو شبکه می تواند با آن ها ارتباط داشته باشد در یک طیف قرار گرفته است. خانواده، خویشاوندان دوستان همسایگان همکاران و غریبه ها کسانی هستند که اعضای شبکه می توانند با آن ها در ارتباط باشند. در این قسمت هدف تنها تعداد گروه هایی است که فرد با آن ها ارتباط دارد و به منظور سنجش آن به شمارش تعداد گروه هایی که هر فرد با آن ها ارتباط دارد پرداخته ایم.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی بر اساس اندازه شبکه

اندازه شبکه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
یک دسته افراد	۱۰۵	۲۶/۳	۲۶/۳
دو دسته افراد	۱۴۶	۳۶/۵	۳۶/۵
سه دسته افراد	۸۸	۲۲	۲۲
چهار دسته افراد	۳۷	۹/۳	۹/۳
پنج دسته افراد	۱۳	۳/۳	۳/۳
شش دسته افراد	۱۱	۲/۸	۲/۸
تعداد کل	۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰

بعد ساختی. ترکیب شبکه

- منظور از ترکیب شبکه، نسبت های مختلف هر یک از اعضا در شبکه فردی می باشد که این متغیر از تعداد خویشاوندان دور و نزدیک، دوستان، همسایگان، همکاران و غریبه ها ساخته شده است.

جدول ۲: توزیع فراوانی بر اساس ترکیب شبکه

شبکه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
خانواده	۱۲۴	۳۱	۳۱
خویشاوندان دور	۱۶۹	۴۲/۲	۴۲/۲
دوستان	۲۹۷	۷۴/۲	۷۴/۲
همسایگان	۶۰	۱۵	۱۵
همکاران	۱۱۵	۲۸/۷	۲۸/۷
غریبه‌ها	۱۶۲	۴۰/۵	۴۰/۵
تعداد کل	۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰

بعد ساختی. تراکم شبکه

- **منظور تراکم شبکه** تعداد افرادی است که هر یک از اعضای شبکه در گروه های شش گانه خویشاوندان نزدیک، خویشاوندان دور، دوستان، همسایگان، همکاران و غریب ها با آن ها ارتباط دارند. یافته های تحقیق در مورد تراکم شبکه پاسخ گویان نشان می دهد. غیر از گروه های دوستان و غریبه ها، در چهار گروه دیگر بیش از $0/8$ درصد پاسخ گویان با کمتر از ۱۰ نفر از اعضای گروه ها ارتباط دارند. در گروه غریبه ها، حدود $0/41$ درصد پاسخ گویان با ۱ تا ۳۰ نفر از دوستان خود ارتباط مجازی دارند.

بعد تعاملی (فراوانی تماس)

- در بحث فراوانی تماس نتایج کلی حاکی از آن است که بیشتر افراد با دوستان مجازی خود ارتباط دارند. در واقع علاوه بر اضافه کردن افراد مختلف به جمع دوستان خود در فضای مجازی بیشتر آن ها به طور متناوب با آن ها هم صحبت گشته و ارتباط دارند. این ارتباط دارای اشکال مختلف روزانه، هفتگی، ماهانه و گاه سالانه است. البته بیشتر پاسخ گویان ارتباط روزانه یا هفتگی دارند و کمتر اذعان نمودند که ارتباطشان به ماه یا سال طول می کشد.

شیوه های تماس

- منظور از شیوه تماس، روش برقراری ارتباط با اعضای شبکه می باشد که شیوه های تماس مانند رودر رو، حضوری، تلفنی، نامه و اینترنت می تواند باشند. البته در شبکه های اجتماعی مجازی شیوه های تماس به شکل ایمیل یا پیام، چت، کامنت یا دیدگاه، لایک یا دوست داشتن و نظر دادن در وبلاگ ها می باشد. به گونه ای که تقریباً بیش از ۶۵٪ درصد پاسخ گویان از این شیوه ها به طور متوسط، زیاد یا خیلی زیاد استفاده می کنند.

برقراری ارتباط با اعضای شبکه

جدول ۳: توزیع فراوانی بر اساس میزان استفاده از
انواع شیوه‌های تماس

میزان استفاده از انواع شیوه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
خیلی کم	۵۱	۱۲/۸	۱۲/۹
کم	۸۱	۲۰/۳	۲۰/۵
متوسط	۱۳۸	۳۴/۵	۳۴/۹
زیاد	۸۸	۲۲	۲۲/۳
خیلی زیاد	۳۷	۹/۳	۹/۴
تعداد کل	۳۹۵	۹۸/۸	۱۰۰
بی جواب	۵	۱/۳	–
تعداد کل	۴۰۰	۱۰۰	–

دوام رابطه و صمیمیت

- منظور از صمیمت رابطه، احساس نزدیکی و خودمانی شدن با اعضای شبکه است. در این تحقیق نیز از پاسخ گویان در مورد میزان صمیمت آن ها با اعضای شبکه اجتماعی سوال شده است و پاسخ هایی به شرحی که در ادامه می آید حاصل شده است.

جدول ۴: توزیع فراوانی بر اساس میزان صمیمیت
اعضای شبکه اجتماعی

میزان صمیمیت اعضا	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
خیلی کم	۵۴	۱۳/۵	۱۳/۶
کم	۹۰	۲۲/۵	۲۲/۷
متوسط	۱۵۰	۳۷/۵	۳۷/۹
زیاد	۷۹	۱۹/۸	۱۹/۹
خیلی زیاد	۲۳	۵/۸	۵/۸
تعداد کل	۳۹۶	۹۹	۱۰۰
بی جواب	۴	۱	-
تعداد کل	۴۰۰	۱۰۰	-

بعد کار کردی

- در بعد کار کردی هدف سنجش و آموزش میزان ارائه دریافت انواع شش گانه حمایت مطرح شده است. در فرایند تحقیق میزان ارائه هر شش نوع حمایت و همچنین میزان دریافت هر شش نوع حمایت مورد بررسی قرار گرفت. در مجموع جدول ذیل میزان حمایت در شبکه های اجتماعی مجازی را نشان می دهد.

جدول ۵: توزیع فراوانی بر اساس میزان حمایت و
کمک اعضای شبکه اجتماعی

میزان حمایت	فراوانی	درصد فراوانی
خیلی کم	۹۸	۲۴/۵
کم	۱۵۳	۳۸/۳
متوسط	۷۸	۱۹/۵
زیاد	۶۱	۱۵/۳
خیلی زیاد	۱۰	۲/۵
تعداد کل	۴۰۰	۱۰۰

سرمایه اجتماعی

- جدول ذیل توزیع فراوانی بر اساس میزان سرمایه اجتماعی را نشان می دهد.

جدول ۶: توزیع فراوانی بر اساس میزان سرمایه اجتماعی اعضای شبکه اجتماعی

سرمایه اجتماعی شبکه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
خیلی کم	۳۵	۸/۸	۸/۹
کم	۱۳۵	۳۳/۸	۳۴/۲
متوسط	۱۴۴	۳۶	۳۶/۵
زیاد	۶۰	۱۵	۱۵/۲
خیلی زیاد	۲۱	۵/۳	۵/۳
تعداد کل	۳۹۵	۹۸/۸	۱۰۰
بی جواب	۵	۰/۲	-
تعداد کل	۴۰۰	۱۰۰	-

تحلیل دو متغیره آزمون روابط در تئوری ولمن

- در این قسمت قصد داریم تا فرض هایی که ولمن در تئوری اش بیان داشت را در جامعه آماری خود مورد سنجش و بررسی قرار دهیم او چهار فرضیه مطرح نمود که هر چهار فرضیه او را بررسی خواهیم نمود با توجه به این که متغی ر مستقل در سطح سنجش فاصله ای و متغیر وابسته در سطح سنجش ترتیبی اندازه گیری شده اند، از **ضریب همبستگی تاو- کندال** برای همبستگی و معناداری این رابطه و از ضریب d سامرز برای ارزیابی میزان و شدت این رابطه استفاده شده است.

اندازه شبکه و حمایت اجتماعی

- طبق مدل نظری **ولمن** معتقد است هر چه اندازه شبکه بزرگتر باشد امکان دسترسی فرد به منابع بیشتر می شود. شبکه های بزرگتر حمایت های بیشتری فراهم می کنند. در این جا منظور از اندازه تعداد گروه هایی است که فرد از **گروه های شش گانه** انتخاب نموده و با آن ها رابطه دارد.

امکان دسترسی فرد

جدول ۷: حمایت اجتماعی بر اساس اندازه شبکه
پاسخگویان

متغیرها	تااو کندال	دی سامرز	فراوانی واقعی ^{۱۷}	معناداری ^{۱۸}
اندازه شبکه	۰/۰۸	۰/۰۸	۴۰۰	۰/۰۳
حمایت اجتماعی				

- با توجه به جدول فوق در سطح خطای 0.03 بین دو متغیر رابطه معنادار وجود داشته و فرضیه اول **تئوری ولمن** تایید شد میزان همبستگی و شدت رابطه بین دو متغیر 0.08 بوده که بیانگر یک همبستگی و رابطه مستقیم و ضعیف است. آماره ها نشان می دهد که هر چه اندازه شبکه بزرگتر باشد میزان ارائه و دریافت حمایت اجتماعی در شبکه های اجتماعی مجازی بیشتر می باشد.

**میزان ارائه و دریافت حمایت
اجتماعی**

تراکم شبکه و حمایت اجتماعی

- ولمن در تئوری خود بیان می دارد فرضیه متعارف در مورد رابطه تراکم با حمایت اجتماعی این است که پیوند با شبکه های متراکم منجر به ارتباطات و مشارکت وسیعتر خواهد شد و در نتیجه حمایت اجتماعی بیشتر را فراهم می کند.

شبکه های متراکم

جدول ۸: حمایت اجتماعی بر اساس تراکم شبکه
پاسخگویان

متغیرها	تااو کندال	دی سامرز	فراوانی واقعی	معناداری
تراکم شبکه	۰/۱۲	۰/۱۱	۴۰۰	۰/۰۰
حمایت اجتماعی				

- با توجه به جدول فوق در سطح خطای $0/000$ بین دو متغیر رابطه معنادار وجود داشته و فرضیه دوم تئوری ولمن تایید شد. میزان همبستگی بین دو متغیر $0/12$ و شدت رابطه $0/12$ بوده که بیانگر یک همبستگی و رابطه مستقیم و ضعیف است. آماره ها نشان می دهد که هر چه شبکه اجتماعی مجازی بیشتر می باشد.

قوت ارتباط در شبکه و حمایت اجتماعی

- ولمن در تئوری خود بیان می دارد فرضیه دیگر آن است که هر چه بین اعضای شبکه رابطه قوی تری وجود داشته باشد، اعضای شبکه از حمایت بیشتری برخوردار می شوند. او بحث می کند که اعضای شبکه با پیوندهای چندگانه شان پیوندهای قوی تر و حمایت آمیز تری خواهند داشت.

جدول ۹: حمایت اجتماعی بر اساس قوت رابطه در شبکه پاسخگویان

متغیرها	تااو کندال	دی سامرز	فراوانی واقعی	معناداری
قوت رابطه در شبکه	۰/۳۹	۰/۳۹	۳۹۶	۰/۰۰
حمایت اجتماعی				

- با توجه به جدول فوق در سطح خطای ۰/۰۰ بین دو متغیر رابطه معنادار وجود داشته و فرضیه سوم تئوری ولمن تایید شد میزان همبستگی و شدت رابطه بین دو متغیر ۰/۳۹ بوده که بیانگر یک همبستگی و رابطه مستقیم و متوسط است. آماره ها نشان می دهد که هرچه قوت رابطه در شبکه بیشتر باشد میزان ارائه و دریافت حمایت اجتماعی در شبکه های اجتماعی مجازی بیشتر می باشد.

**میزان ارائه و دریافت
حمایت اجتماعی**

مجاورت، تماس و حمایت اجتماعی

- ولمن معتقد است عنصر تماس، سطح کنش متقابل در یک اجتماعی فردی را اندازه گیری می کند و این که اعضای اجتماع چگونه با یکدیگر تماس و ارتباط برقرار می کنند و ان ها واقعا تا چه اندازه با یکدیگر در تماس هستند اکثر افراد حداقل چند بار در هفته با برخی اعضای شبکه شان در تماس می باشند و این فراوانی های تماس ها برای شناخت ویژگی های رابطه اهمیت دارد.

- هومنز (۱۹۵۰ و ۱۹۸۱) نشان داد که تماس های مکرر، پیوند های حمایتی و قوی را فراهم می سازد. تحقیقات دیگر نیز در موافقت با این نظر نشان دادند که تماس های مکرر با پیوندهای قوی است که حمایت را به وجود می آورد.

هومنز

- عنصر تماس، **سطح کنش متقابل** در یک اجتماعی فردی را اندازه گیری می کند و این که اعضای اجتماع چگونه با یکدیگر تماس و ارتباط برقرار می کنند و آن ها واقعا تا چه اندازه با یکدیگر در تماس هستند.

جدول ۱۰: حمایت اجتماعی بر اساس مجاورت و
تماس در شبکه پاسخگویان

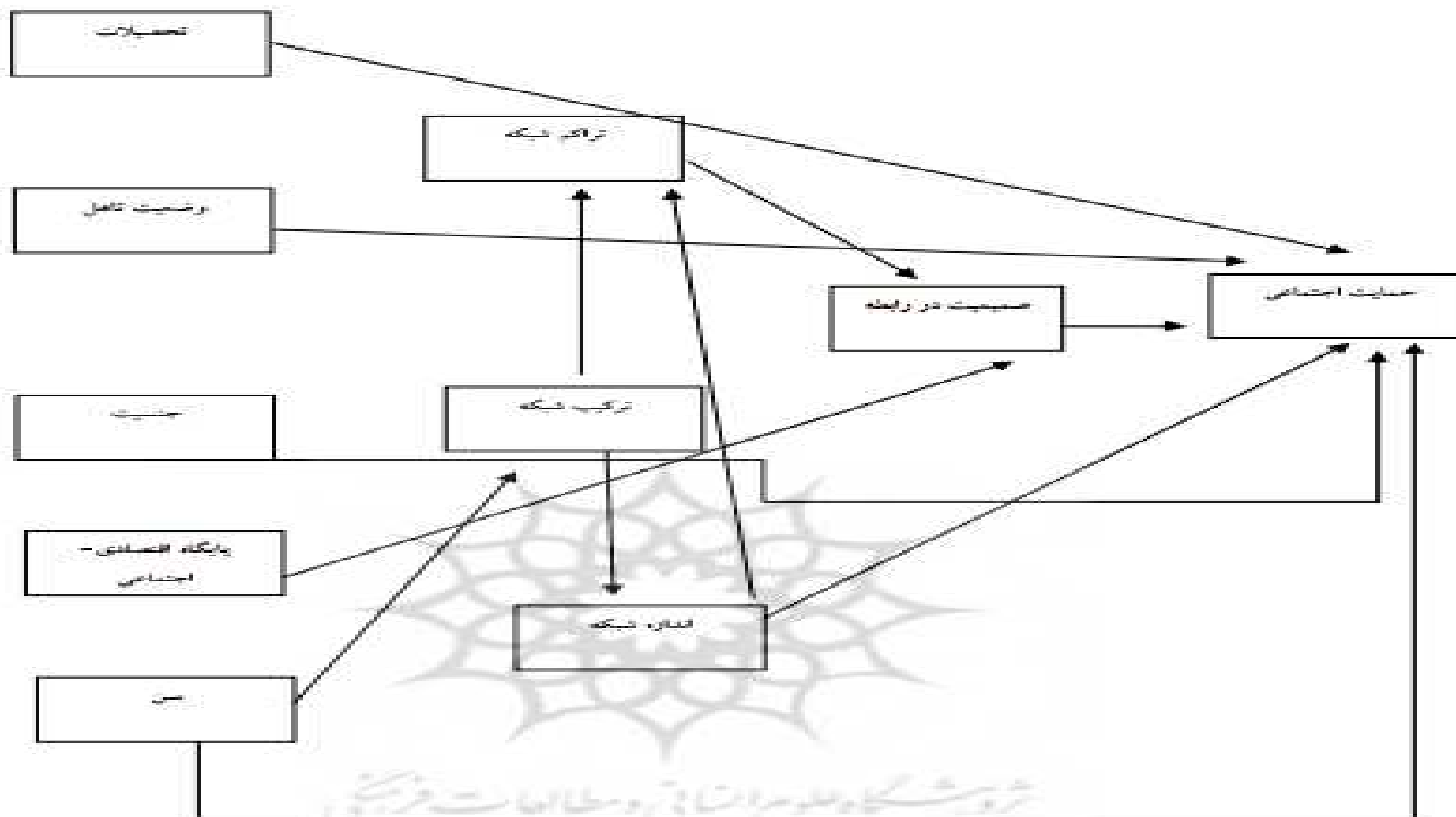
متغیرها	تااو کندال	دی سامرز	فراوانی واقعی	معناداری
مجاورت و تماس در شبکه	۰/۴۴	۰/۴۴	۳۹۵	۰/۰۰
حمایت اجتماعی				

- با توجه به جدول فوق در سطح خطای ۰/۰۰ بین دو متغیر رابطه معنادار وجود داشته و فرضه چهارم تئوری ولمن تایید شد میزان همبستگی و شدت رابطه بین دو متغیر ۰/۴۴ بوده که بیانگر یک همبستگی و رابطه مستقیم و قوی است آماره نشان می دهد که هر چه مجاورت نزدیکی و تماس در شبکه بیشتر باشد میزان ارائه و دریافت حمایت اجتماعی در شبکه های اجتماعی مجازی بیشتر می باشد.

مجاورت نزدیکی و تماس در شبکه

تحلیل چند متغیره

- در این قسمت با استفاده از تحلیل رگرسیونی و تحلیل مسیر تلاش نموده ایم که با استفاده از فرضیات موجود در تئوری ولمن و همچنین با استفاده از مدل نظری تحقیق، تاثیر و تاثیر متقابل عناصر سرمایه اجتماعی را بر یکدیگر مشخص نماییم. در واقع در این قسمت تاثیر مستقیم و غیر مستقیم هر یک از عناصر **ابعاد سه گانه** سرمایه اجتماعی شامل **بعد ساحتی، تعاملی و کارکردی** را بر یکدیگر دریافته ایم. ومن اعتقاد دارد در بین این عناصر، حمایت اجتماعی به عنوان متغیر وابسته مطرح می شود و سایر عناصر به عنوان متغیر وابسته مطرح می شود و سایر عناصر به عنوان عناصر مستقل بر عنصر حمایت اجتماعی تاثیر می گذارد. پس علاوه بر رابطه بین عناصر ابعاد سرمایه اجتماعی، تاثیر و تاثیر این عناصر به همراه تاثیر متغیرهای زمینه ای شامل تحصیلات، سن، جنس، وضعیت تاهل، پایگاه اقتصادی- اجتماعی و ... در مدل علی موردنظر ترسیم می گردد.

شورشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
نمودار ۲: مدل علی عناصر سرمایه اجتماعی در تحقیق
رکاب احمد علومرآت

- همان طور که از نمودار پیداست ابعاد و عناصر درونی سرمایه اجتماعی بر یکدیگر تاثیر و متقابل دارند و نمودار مطابق با فرضیات و مدل نظری تحقیق ترسیم شده است. در نمودار تاثیر مستقیم و غیر مستقیم هر یک از متغیرها بر حمایت اجتماعی و همچنین یکدیگر مشخص شده است.

ابعاد و عناصر درونی

نتیجه گیری

- این پژوهش در صدد آن بود تا درایبند وضعیت سرمایه اجتماعی در شبکه های اجتماعی مجازی فارسی زبان چگونه است . با توجه به تاکید چارچوب نظری بر شبکه روابط و تعاملات فرد با سایر اعضای شبکه و منابع ابزاری و حمایت هایی که از طریق دستیابی به این پیوندها در دسترس رد قرار می گیرد، سرمایه ای است که تنها در صورت تعامل کنشگران و کم و کیف روابط ان ها با هم و میزان قوت و صمیمت رابطه محقق می گردد.

CONCLUSION

- در این پژوهش با توجه به الگوی نظری شبکه روابط به تبیین نظری مسئله پرداخته شد و ویژگی های ساختی (اندازه و ترکیب شبکه) ویژگی های تعاملی (فراوانی تماس، شیوه های تماس و صمیمت رابطه) و ویژگی های کارکردی (حمایت ها و منابع ابزاری متقابل) مورد بررسی قرار گرفتند و تاثیر و تاثر آن ها بر کیدگر نیز مورد بحث واقع گردیدند.

- از بین ویژگی های ساختی شبکه، اندازه شبکه بسیار مهم است تعداد افرادی که رد با آن ها رابطه دارد: بیانگر سرمایه اجتماعی اوست: ویژگی های دیگر مثل ترکیب شبکه، فراوانی تماس، شیوه تماس، صمیمیت و قوت رابطه و حمایت هایی که اعضای شبکه با هم رد و بدل می کنند جنبه های کیفیتی سرمایه اجتماعی است که در افزایش و کاهش آن تاثیر دارند.

اندازه شبکه

- به عنوان نمونه در این تحقیق در مورد اندازه شبکه بیشتر پاسخ گویان تنها با یک یا دو دسته از افراد گروه های شش گانه ارتباط دارند که فراوانی در حدود ۰/۶۲ درصد را در بر می گیرد. به عبارت دیگر بیش از نیمی از پاسخ گویان تنها با یک یا دو دسته گروه ها ارتباط دارند. با اضافه شدن دسته سوم این رقم به ۰/۸۵ درصد می رسد ترکیب شبکه ای در فضای مجازی به ترتیب به این شکل است.

گروه های شش گانه

- دوستان، خویشاوندان دور، غریبه ها، خویشاوندان نزدیک یا خانواده، همکاران و همسایگان در مورد تراکم شبکه باید گفت غیر از گروه های دوستان و غریبه ها در چهار گروه دیگر، بیش از ۸۰٪ درصد پاسخ گویان با کمتر از ۱۰ نفر از اعضای گروه ها ارتباط دارند. اما در دو مورد دیگر، در گروه دوستی، حدود ۷۰٪ درصد پاسخ گویان با ۱ تا ۳۰ نفر از دوستان خود ارتباط مجازی دارند. در گروه غریبه ها حدود ۴۱٪ درصد پاسخ گویان با ۱ تا ۳۰ نفر از دوستان خود ارتباط مجازی دارند.

- در مورد فراوانی تماس بیشتر افراد با دوستان مجازی خود ارتباط دارند. در واقع علاوه بر اضافه کردن افراد مختلف به جم دوستان خود در فضای مجازی بیشتر آن ها به طور متناوب با آن ها هم صحبت گشته و ارتباط دارند. این ارتباط درایا اشکال مختلف روزانه هفتگی ماهانه و گاه سالانه است. در مورد شیوه های تماس افراد از اغلب شیوه ها اعم از ایملف چتف پیام، لایک و کامنت با ظنر دادن برای ارتباط مجازی خود استفاده می کنند. به طوری که تقریبا بیش از ۶۵/۰ درصد پاسخ گویان از این شیوه ها به طور متوسط، زیاد یا خیلی زیاد استفاده می کنند.

- در مورد **میزان صمیمیت بین اعضا** باید گفت که بیش از ۰/۶۳ پاسخ گویان دارای صمیمیت متوسط و بالاتر از متوسط هستند. این نشان می دهد که به غیر از ارتباط بین اعضا نوع ارتباط صمیمی و دوستانه است. در مورد انواع شش گانه حمایت ها باید اذعان کرد در فضای مجازی خیلی کم می باشد. حدود ۳۸/۳ درصد آن را کم میزان ارائه و دریافت به این شکل است که حدود ۲۴/۵ درصد بیان داشتند که میزان حمایت در شبکه های اجتماعی مجازی خیلی کم می باشد، حدود ۳۸/۳ درصد آن را کم ۱۹/۵ درصد متوسط، ۱۵/۳ درصد زیاد و ۲/۵ درصد خیلی زیاد می دانند.

- در مورد میزان سرمایه اجتماعی باید گفت که حدود ۸/۹ درصد دارای سرمایه اجتماعی خیلی کم ۳۳/۸ درصد سرمایه اجتماعی کم ۳۶ درصد دارای سرمایه اجتماعی متوسط، ۱۵ درصد سرمایه اجتماعی زیاد و ۵/۳ درصد سرمایه اجتماعی خیلی زیاد دارند. اما مطابق تئوری ولمن ابعاد و ویژگی های سرمایه اجتماعی بر روی هم تاثیر گذارند که چهار فرضیه اصلی مطرح گشته است که **در این تحقیق هر چهار فرضیه تایید شده است** و نتیجه می گیریم که در فضای مجازی اندازه شبکه، تراکم شبکه، قوت ارتباط و میزان مجاورت و نزدیکی رابطه با حمایت اجتماعی رابطه معناداری دارند و هر یک از این ها علاوه بر تاثیر روی حمایت اجتماعی بر یکدیگر نیز تاثیر می گذارند.

- در پایان با استفاده از تحلیل رگرسیونی و تحلیل مسیر نمودار علی عناصر سرمایه اجتماعی ترسیم گذاشته و تاثیر و تاثیر مستقیم و غیر مستقیم هر یک از متغیرها بر حمایت اجتماعی و بر یکدیگر مشخص شده است. این نمودار در راستای تئوری ولمن و فرضیات مطرح شده او و مدل نظری حاصل از نظریه ولمن ترسیم شده است.

منابع و مأخذ

- ۱) افروز، محمد. (۱۳۸۳). سرمایه اجتماعی، کلید جادویی دموکراسی، کتاب ماه علوم اجتماعی، سال هشتم، شماره ۵
- ۲) ایمانی، حسین. (۱۳۸۱). سرمایه اجتماعی و مدیریت شهری، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۷.
- ۳) یاستانی، سوسن و کمالی، افسانه و صالحی، مریم. (۱۳۸۶). سرمایه اجتماعی شبکه و اعتماد متقابل بین شخصی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، سال ۱۶، شماره ۶۱
- ۴) چلبی، مسعود. (۱۳۸۴). تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطح کلان و خرد، مجله جامعه‌شناسی، دوره ششم، شماره ۲
- ۵) شارع پور، محمود. (۱۳۸۸). نقش شبکه‌های اجتماعی در باز تولید نابرابری آموزشی، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۹۱

۶) کامران، فریدون و ارشادی، خدیجه. (۱۳۸۸)،
بررسی رابطه سرمایه اجتماعی شبکه و سلامت
روان، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال دوم، شماره

۳

7) Kartosi, Z. (2004), Aspect of gender in social
network, social identity, information and
markets. Proceeding of faculty of economics
and business Administration 2004

- 8) Lin, N. (1999), "Social capital" a theory of social structure and action Cambridge university press
- 9) Wellman, B. (1992), "Network into the global village", Boulder, Co: Westwood
- 10) Wellman, B. (1992), "Which type of ties and network of social support". Advances in group processes, 207-235
- 11) Wellman, B(1999), "Network in global village Boulder, Co: Westwood
- Wellman,B. (1992), "Which type of ties and network provide what kind of social support?" advances in group processes, Vol:9